

Araştırma Makalesi • Research Article

“Sev Yurdu”nda Bir Ozan: Âşık Bîrfânî
A Poet in the “Land of Love”: Âşık Bîrfânî

Teymur Erol*, Muhammed Tunagür**

Öz: Bu çalışma, şiir ve yazılarından hareketle günümüz halk şiiri ozanlarından Âşık Bîrfânî'nin sanat anlayışını, şiir dünyasını, hayat ve tabiat tasavvurunu ana hatlarıyla ele almayı amaçlamıştır. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile tasarlanan çalışmanın verileri Hasan Kavruk tarafından hazırlanan ancak henüz kitap olarak yayımlanmayan Âşık Bîrfânî şiirlerinden elde edilmiştir. Çalışmada elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmada, Bîrfânî'nin şiirleri içerik bakımından incelenmiş ve dokuz tematik kategori ortaya çıkmıştır. Bîrfânî'nin iç sesi olan şiirler, sevdâ şiirleri, didaktik şiirler, şikâyet ve sitem şiirleri, sosyal şiirler, tasavvufî şiirler, şahıs ve mekân şiirleri, tabiat şiirleri, deyişmeler, lebdeğmezler ve desteler bu kategorik sınıflamanın bileşenleridir. İç sesi olan şiirlerde hayat ve tabiat tasavvurunu dile getirmiştir. Sevdâ şiirleri sanatının ana eksenini oluşturmaktadır. Didaktik şiirleri eleştiriden ziyade yol göstericidir. Geleneğin retoriğinde önemli bir söylem olan şikâyet ve sitem onun şiirlerinde de yer bulmuştur. Sosyal içerikli şiirlerinde toplumsal aksaklıkları yansıtmıştır. Halk şiirinin önemli damarlarından biri olan tasavvufî anlayış Bîrfânî'nin sanatına karılmış mayalardan biridir. Onun duygu ve düşünce dünyasında önemli etkiler bırakmış şahıslar ve mekânlar da şiirin konusu olmuştur. Tabiat şiirlerinde dile getirdiği sevgi, onun yaratılana karşı duyduğu evrensel sevginin izidir. Genel olarak halk şiirinin standart ölçülerine uygun bir dil kullanan Bîrfânî, bilindik kelime ve kavramları yeni imajlar ve formlar etrafında yeniden üretme denemeleri yapmıştır. Halk edebiyatı geleneğinin bilinen metaforlarına yer vermekle birlikte varoluşunun, yaşam ve tabiat tasavvurunun yansımalarını da diline aktarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ozan, Âşık, Türk Halk Edebiyatı, Âşık Bîrfânî, Halk Şiiri

Abstract: This study aims to outline the artistic understanding, poetic world, and perceptions of life and nature of contemporary folk poet Âşık Bîrfânî, based on his poems and writings. The study, designed as a case study within the qualitative research framework, draws its data from Âşık Bîrfânî's poems compiled by Hasan Kavruk, although they have not yet been published as a book. Content analysis technique was used to analyze the data obtained in the study. The research examined Bîrfânî's poems in terms of content, resulting in the identification of nine thematic categories. These categories include: poems reflecting his inner voice, love poems, didactic poems, poems of complaint and reproach, social poems, mystical (sufi) poems, poems about individuals and places, nature poems, poetic dialogues, tongue twisters (lebdeğmez), and destes (group of poems). In the poems reflecting his inner voice, he expresses his perceptions of life and nature. Love poems form the central axis of his art. His didactic poems are more about guidance than criticism. Complaint and reproach, which are important elements in the rhetoric of tradition, also find a place in his poetry. His socially themed poems reflect societal issues. Mystical understanding, one of the significant veins of folk poetry, is one of the elements that have shaped Bîrfânî's art. Individuals and places that have left significant impressions on his world of emotions and thoughts have also become subjects of his poetry. The love expressed in his nature poems is a trace of his universal love for all creation. Generally using a language that conforms to the standard measures of folk poetry, Bîrfânî experimented with reproducing familiar

Cite as/ Atıf: Erol, T. & Tunagür, M. (2024). “Sev yurdu”nda bir ozan: Âşık Bîrfânî. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(3), 1113–1131. <https://doi.org/10.18506/anemon.1543512>

Received/Geliş: 04 Sep/Eylül 2024

Accepted/Kabul: 20 Oct/Ekim 2024

Published/Yayın: 30 Dec/Aralık 2024

words and concepts around new images and forms. While incorporating well-known metaphors from the folk literature tradition, he also conveyed reflections of his existence and perceptions of life and nature through his language.

Keywords: Minstrel, Ashik, Turkish Folk Literature, Ashik Bîrfani, Folk Poetry

Giriş

Âşıklık geleneği, kentleşme öncesi dönemde kırsal kesimde genellikle usta-çırak ilişkisi içinde yaygın olarak devam ettirilen, şiirlerin saz eşliğinde ve heceyle söylendiği bir gelenektir. Ozanlık geleneği de denilen bu geleneği yaşatan ve devam ettiren sanatçılara ise âşık denilmektedir. Bu bakımdan “âşık”, söze hâkim olduğu kadar musikiyi de icraya muktedir kişidir. Çünkü âşık, sanatının söz ve ezgisini birlikte düşünmeye, birlikte üretmeye; üretirken de yaratıcı, doğaçlayıcı, kıvrak zekâlı olmaya mecburdur. Bu durumda âşık; sazı sözden, sözü de sazdan ayırmadan sanatını icra eder. Âşıklık geleneğinin bu sözlü gücü, asırlardır süregelen bir kültür mozağının yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Âşıklar içinde bulunduğu topluma bir ayna olma halinin yanında eserlerinde her dönem toplumun tarihsel, psikolojik, sosyolojik yapısını ve geçmişini anlatarak bir bellek taşıyıcısı hükmündedir. Böylece yüzyıllara yayılan âşıklar sayesinde dönemin ekonomik, politik ve sosyal yaşamına ilişkin durum ve koşullar bilinegelmiştir.

Âşık edebiyatı İslam dininin kabulü, tasavvufi düşüncenin yerleşmesi, toplumsal ve siyasi olaylar, kültürel değişimler gibi gelişmelerle birlikte yerini âşıklık geleneğine devretmiştir. Bu dönüşümün gerçekleşmesiyle ozanlar önemlerini giderek kaybetmiş yerlerini âşıklara bırakmıştır (Artun, 2019). Âşık ifadesi ağırlıklı olarak 16. yüzyılda kendini göstermiş ve yaygın olarak bu dönem itibarıyla kullanılmaya başlanmıştır. Halkın perspektifine göre âşıklar “Hak Âşıkları”dır ve ilham kaynaklarının özü daima İlahidir (Köprülü, 2014). “Âşık” usta-çırak hiyerarşisi içinde yetişen, saz çalan, irticali yeteneği olan, atışmalar yapabilen ve bade içtiğini ifade eden kişi olarak tanımlanabilir. Âşıklık; kültürel kodlarla işlenen, deneyimlerden süzülen, kendine has icra töresi olan ve birtakım kural ve seremonileri olan bir gelenektir. Asırlardır bu gelenek içerisinde yetişen âşıklar arasında üslup ve tarz bakımından birçok farklılık bulunmaktadır. Âşıkların neredeyse tamamı birbirinden farklı bir üslup hüviyeti taşımaktadır. Benzer yönleri yalnızca beslendikleri kaynak itibarıyla kısıtlı bir çerçevededir (Artun, 2019). Âşıklık geleneğinin temsilcilerinin günümüzdeki en büyük hassasiyetleri âşıklık geleneğine dair uygulamalara riayet edilip edilmediğidir. Nitekim âşıklık geleneğinin unsurları içerisinde âşık fasıllarına katılma, muamma çözme, hikâye tasnif etme, atışma, lebdeğmez, doğaçlama şiir okuma, gezgin olma ve bir ustaya intisap olma vardır (Özdemir, 2013). Âşıkların bu geleneği yaşatma motivasyonlarının temelinde daha önce farklı biçim ve gelenek içerisinde temsil açısından kötü örnek olanlara benzememe girişimi yatmaktadır. Bu nedenle âşıklar toplumun edebiyat arayışına ses olabilmek ve taşradan merkeze yol alabilmek amacıyla özgün ve disiplinli olma halini sürdürme çabasıdır (Kalkan, 1991). Günümüzde ise âşıklık geleneğinin unsurlarıyla birlikte giderek kaybolmaya yüz tuttuğu görülmektedir. Usta-çırak ilişkisinin azalması, anlatma geleneğinin zayıflaması ve bu geleneğe olan talebin yok derecesine gelmesi âşıklık geleneğinin varlığı tehdit etmektedir. Bu geleneğin zayıflamasının gerekçelerini Artun (2019) Cumhuriyet dönemiyle ilişkilendirerek açıklamaya çalışmıştır. Ona göre Cumhuriyet sonrası toplumun sosyal yaşantısının değişmesi, sanayileşmenin artması, tekke ve medreselerin kapatılması bu geleneğin merkezden kırsala doğru geçişini hızlandırmıştır.

Âşıklık geleneğinin 17. yüzyılda Ercişli Emrah, Koroğlu, Âşık Ömer, Gevheri, Kayıkçı Kul Mustafa, Karacaoğlu; 18. yüzyılda Âşık Bağdadî, Âşık Derunî, Âşık Süleyman, Levnî, Küşâdi, Ravzî; 19. yüzyılda Dadaloğlu, Dertli, Seyrânî, Ruhsatî, Bayburtlu Zihni, Erzurumlu Emrah, Âşık Sümmani, Âşık Şenlik; 20. yüzyılda Âşık Veysel, Âşık Reyhani, Murat Çobanoğlu, Şeref Taşlıova, Âşık Huzurî gibi birçok önemli temsilcisi bulunmaktadır. Günümüzde âşıklık geleneğini sürdüren bazı âşıklar arasında Âşık Ferrahî, Bayburtlu Hicranî, Davut Sularî, Posuflu Müdamî, Beyanî, Gamgüder, Hasretî, Sefil Selimî, Âşık İhsanî ve Mustafa Ruhanî gösterilmektedir (Alptekin & Sakaoğlu, 2008).

Âşıklık Geleneği ve Âşık Bîrfânî

Âşık Bîrfânî, hayatı boyunca birçok ödüle layık görülmüştür. 1986 yılında Ankara Halk Ozanları Kültür Derneği'nin sevgi ve barış konulu halk ozanları şiir yarışmasında ikincilik, Kültür Bakanlığının desteğiyle düzenlenen okul ve öğretmen konulu yarışmada birincilik, 1988 Ankara Halk Ozanları Derneği'nin açtığı özgürlük ve demokrasi konulu halk ozanları şiir yarışmasında üçüncülük ödülü almıştır. 1995 yılında Eskişehir'de düzenlenen Yunus Emre şiir yarışmasında mansiyon, 1996 yılında Kültür Bakanlığının açmış olduğu aile ve toplum konulu şiir yarışmasında ikincilik ödüllerine layık görülmüştür (Bîrfânî, Yeni Haber, 3 Mart 2001).

Kültür Bakanlığı tarafından 1992 yılında yayımlanan Yaşayan Halk Şairleri isimli kitapta kendisine yer verilmiştir. Önceleri Metin, Metinî, Metin Özer ve Hitabî mahlaslarıyla şiir yazarken sonradan kendisine Bîrfânî mahlasını alıp bu mahlasla şiirler yazmaya başlamıştır (Gülseren, 2000).

Başta sevgi, aşk ve insan kavramlarını evrensel boyutta ve hümanist bir duyarlılıkla dile getirmeye devam eden Bîrfânî, kendi dünya tasavvurunu ifade ve temsil eden sözleri sazla buluşturmak için son yıllarda çeşitli radyo ve televizyon programlarına katılmıştır. Aynı zamanda yerel gazete ve dergilerde âşıklığı ve âşıklığa gönül vermiş şahsiyetleri tanıtan yazılar yazmıştır. Bunun yanında kızı Sevgi'yle birlikte "Gönülden Gönüle", "Dost Diye Diye" adlı radyo programlarını hazırlayıp sunmuştur. Bu programlara yüzyıllardır devam eden ozanlık geleneğinin yaşayan temsilcilerini davet etmiş, geleneğin yaşatılması ve güçlendirilmesi için tanıtım çalışmaları yapmıştır. Âşıklığa ait canlı motiflerin de tanıtıldığı bu radyo ve televizyon programları birçok ozanın tanıtılmasına aracılık etmiştir.

Âşık Bîrfânî, halk edebiyatının nazım ve nesir sahasındaki önemli türlerinin okunduğu, söylendiği ve üretildiği bir sosyal çevrede çocukluk yıllarını geçirmiştir. Onun çocukluk yıllarında, Hekimhan ve çevresi masal diyarı olarak anılmakta, önceki neslin birikimi kolaylıkla yeni nesillere emanet edilmektedir. Hiç tükenmeyen çeşmeler gibi, her yeni kuşak öncekilerin mirasını masaldan şiire, sazdan söze uzanan geniş bir renk ve ustalık içinde devam ettirmektedir. Denilebilir ki bu canlı geleneğin yaşatıcıları Hekimhan ve çevresini o yıllarda adeta bir sanat mahfiline dönüştürmüştür. Örneğin Türk masallarının babası sayılabilecek Eflatun Cem Güney Bîrfânî'nin ifadesiyle dizi dibinde büyüdüğü masalları burada kaleme almış, Cahit Uçuk bazı romanlarını Hekimhan'da yazmıştır. Kısacası masalın, hikâyenin, romanın, âşıklığın büyüsü ve hikmeti Hekimhan ve çevresinde oldukça canlıdır. İşte kendisini böyle bir ortamın içinde bulan Âşık Bîrfânî, ilkokul yıllarından itibaren şiire, müziğe ve müzik aletlerine ilgi duymaya başlar. Bu dönemde çevresinde bulunan Âşık Bekir, Âşık Pervane, Âşık Nebi, Âşık Turan gibi isimlerden etkilenir. Öte yandan Âşık Veysel ve Daimî'nin deyişlerini severek dinler. Ağabeyi Yılmaz Özer'in, henüz öğretmen okulunda olmasına rağmen, bazı şiirlerinin yerel gazetelerde yayımlanması onun için yönlendirici bir model olur. Bu dönemi onun sanatında bir kuluçka dönemi olarak görmek mümkündür.

Âşık Bîrfânî, ozanlık geleneği içinde sayılabilecek ilk şiirlerini 1967 yılında, henüz on yedi yaşındayken yazar. Kendisi bu nedenle doğum yılını 1967 olarak görür. Aynı yıl hapse düşen ağabeyi Yılmaz Özer'e gönderdiği şiirlerinin Elbistan'ın Sesi Gazetesi'nde yayımlanması onu bu yolda daha da cesaretlendirir. Âşık Mutsuz mahlasıyla bilinen ağabeyi Yılmaz Özer'i tanıttığı bir yazısında, onu ilk hocası ve yol göstericisi olarak görür. İlk şiirlerinde Bir Fânî şeklinde kullandığı mahlasını sonraları Bîrfânî şeklinde kullanmaya başlar. Mahlas seçiminde dünyanın geçiciliğini bilinçli bir tercihle öne çıkaran şair, dünya hayatında esas olanın sevgi, aşk, dostluk gibi evrensel kavramlar olduğunu, insanın ölümlü olduğunu hatırlaması gerektiğini vurgulamak ister.

Âşıklık geleneğinde âşıklığa başlama iki yolla mümkündür: bir ustanın yanında yetişmek veya rüyada pir elinden bade/dolu içmek... Ozanlıkta bade içmek önemli motiftir. Bade âşıklık terminolojisinde literal katmanın ötesinde anlamlar içerir. Rüyada içilen bade su ya da herhangi bir yiyecek olabileceği gibi, ele tutuşturulan bir saz da olabilir. Özü itibarıyla bade içme manevi bir değişim sağlar. Bu süreçten geçen âşık şiir söylemeyi, dini ve ledünni ilimleri edinmeyi başarmış olur. Bu rüya genellikle çocukluk ve gençlik çağında görülür. Âşık Bîrfânî nasıl rüya gördüğünü ve mahlasını nasıl aldığını On Yedi Yaşında şiirinde şöyle anlatır:

Rüyamda bir piri fâni
 Deyince her can bir fâni
 Ben de mahlası Birfâni
 Seçtim on yedi yaşında

(Kavruk, s. 5)

Geleneksel halk şiiriyle gerçek manada 1976 yılında tanışan Âşık Birfâni, âşıklık hayatında ustalık-çıraklık ilişkisinin olmadığını söyler. Yunus Emre, Karacaoğlan ve Âşık Veysel'i hocaları olarak görür (Birfâni, Yeni Haber, 3 Mart 2001). Her ne kadar şiirsel üretimde kendi iç sesine kulak kesilse de geleneğin sözü edilen bu zirve isimlerini göz ardı etmediği görülür. Halk şiirinin mahir kaynakları olarak hemen her kesimin uzlaştığı, toplumsal alanda ortak kabul ve mirası temsil ettiği bilinen bu isimler milli, manevi ve evrensel değerlerle birlikte anılır. Beşerî kusurları bertaraf etmek için sevgi, aşk, dostluk, insan, yaratan, barış gibi kavramlar etrafında birleşmeyi, buradan yola çıkarak evrensel olana ulaşmayı amaçlayan bu sanatçılar öteden beri toplumsal huzurun harcı ve mayası olmuştur. Her türlü tartışmanın uzağında toplumca ortaklaştırılan bu sanatçılar, varlık boyutunda görünenleri yaratanın eseri saymış, insan ve yaratan ilişkisini aşkın bir göz ve deruni bir kalple irdelemiş, dünyevi anlaşmazlıklardan uzak tutmuştur. Bu anlayış onun dizelerine şu şekilde yansımıştır:

Az gelir bana Türkiye
 İnsanı ayırmak niye
 Hak sevmiş yaratmış diye
 Dünyada her canı sevdim

(Kavruk, s. 157)

Bu geleneğin varlığını bilinçli bir şekilde sürdürme eğilimi içinde olan Âşık Birfâni, varlık düzeyinde ayrı görülen ancak esasta ve kökte bir olan her şeyde “aşk”ı arar. Şiirlerinde konu bakımından gurbet, doğa, toplum gibi ayrımlar yapmaz. Tümünde yaratanı ve insanı önde tutar. Her konuda sevgiyi, aşkı görür. Doğa için yazmışsa doğa aşkı, eğitim için yazmışsa okuma aşkı, gurbet için yazmışsa sıla aşkı şeklinde tasnifler yapar. Bu nedenle tüm şiirlerini tarifine imkan bulamadığı aşk etrafında inşa eder ve bunlara aşk şiirleri demeyi uygun bulur (Birfâni, Yeni Haber, 3 Mart 2001):

Birfâni'de en büyük taşıdığı kutsal yük
 Tarifine imkân yok tarifi olmayandır.

(Kavruk, s. 284)

Birfâni'ye göre ozan gerçekleri söyleyendir. Onun ürettiği eserlerin kökü sağlam ve kalıcıdır. O, sadece kendi iç âlemiyle meşgul değildir. Halkın içinde ve hayatın merkezinde biridir. Ozan, bir adım önden giden, duyarlılığı yüksek ve aynı zamanda toplumun sesi ve önderi olan kimsedir. TV'de Bir Ozan şiirinde ozanlığın tarifini şöyle yapar:

Ozan âşık bilmez benlik gütmeyi
 Aklından geçirmez taraf tutmayı
 Bütün insanlara hizmet etmeyi
 Kutsal bir vazife sayandır yavrum

(Kavruk, s. 188)

Ona göre aşkın sesi saygıyla sunulan bir halk dilekçesidir. Ritmi, motifi, rengi, kokusu, müziği, iklimiyle ölçülü, tartılı öz etkili bir dilekçe. Doğadan bir kesit gibi doğal bir dilekçe. İnsan, doğasıyla bir bütün olduğuna göre şiir söyleyen her can “doğal sözcü”; bu canların taşıdıkları gönül de “sev yurdu”dur (Hayat Bayram Olsa, Güneş, 25 Şubat 2002):

Sev yurduna gönül verdim
 Hakikat şehrine erdim
 Suretin aslını gördüm
 Nasıl âşık olmayayım

(Kavruk, s. 153)

Birfâni'ye göre şiir, aşkla yoğunlaşan duyguların ritimle, müzikal bir şekilde ortaya konduğu kalıcı bir ürün; bir başka deyişle şairin yüreğidir. Şiir şairin yüreği, şairin kendisidir. Yani şair yüreğinde olan motifleri işler. Şiirlerinde de ayna misali kendisini görür. O, şiiri şairin yüreğiyle; şairin yüreğini de şiirle eşitler (Şair Gözüyle Şiir, Malatya Çağrışım, 2001, 10. sayı).

Şiirinin mayasının sevgi olduğunu belirten Birfâni, verdiği bir mülakatta: “*Şiirlerim hep sevgi ile bezenmiştir. Güzellikler geldikçe çirkinlikler yol olacaktır. Şiirde kin kokan duyguların işlenmemesi gereklidir bence. Çünkü şiirde bir edep vardır. Şair kendi gönül bahçesini gezip sevgi denen bu duyguyu keşfetmelidir. Yani şair tanışmak, konuşmak ve danışmak üçlüsünü mutlaka uygulamalıdır. Bu nedenledir ki şairin kitlesi dar olmamalıdır, eserlerinde evrensel olmalıdır.*” der (Şair Gözüyle Şiir, Malatya Çağrışım, 2001, 10. sayı).

Ne yüce sevgidir ya Rab
İnsanda var olan sevgi
Tatmayanın yüreğinde
Yeşermeden solan sevgi
(Kavruk, s. 90)

Âşıklık geleneğinin silsile olarak dünü ve bugünü arasında bağ kurmayı önemseyen Birfâni, Malatya'nın dününü yaşatan Esiri, Kusuri, Niyazi Mısri, Sadık Baba, Şah Sultan, Aşık, Rengi gibi büyük ustaların miras bıraktığı renklere, dil, estetik ve derinliğe önem verir. Ozanlık geleneğinin uzun soluklu şairlerinin, başka bir ifadeyle, şiirinin ömrü kendisinin ömrüyle mukayyet olamayan önemli şahsiyetlerin renkli imajlar ve doğal renkler bıraktığını, şiirde geleneğin göz ardı edilmemesi gerektiğini; ancak yine de kendimiz gibi yazmamız gerektiğini ifade eder (Sarı Turnam, Malatya Çağrışım, 2001, 11. sayı). Âşıklığın gönlünü, dilini, sözünü, sazını, aklını tarif eden şair; sadece kendi çağının tükenen veya unutulmuş hasletleriyle değil, âşıkların çağları aşacak şekilde değer ve erdemlere sahip olduğuna inanır:

Dem vurur dünyanın bin bir halinden
Ders alınır mızrabından telinden
Bal dökülür dudağından dilinden
Şekerdir, şerbettir, baldır âşıklar.
Ariftir cahilin ardından koşmaz
Birliği savunur, gerçekten şaşmaz
Güzel görmediği yerde eğleşmez
Sevdiği kapıda kuldur âşıklar.
(Kavruk, s. 255)

Birfâni'nin şiiri salt duygu ve heyecan ekseninde yoğunlaşan bir şiir değildir. Birfâni toplumsal duyarlılığı güçlü olan bir âşıktır. Geçmişte kimi âşıkların şahit olup dile getirdiği adaletsizlik, açlık, yoksulluk, haksızlık, kötü yönetim, ikiyüzlülük, trajik hadiseler gibi olgular Birfâni'nin de şiirlerinde eleştiri konusu olmuştur. Onun dizeleri de öncekilerinki gibi, kendi devrinin sadece sesiz tanığı olarak kalmamış, görülen ve toplumda karşılığı olmayan tutum ve davranışların sert eleştirisiyle örülmüştür. İki yüzlüğün, sömürünün, haksızlığın eleştirildiği “nereli” redifli şiir bu tarz üzerinedir:

Aşırdılar bu milletin malını
Çökerttiler vatandaşın belini
Şu güzelim memleketin halini
Bu duruma getirenler nereli
(Kavruk, s. 92)

Doğu bilgeliği içinde önemli bir kavram olan biyofilya (yaşamsevicilik) Âşık Birfâni'de güçlü bir şekilde karşımıza çıkar. İnsanın yüceltiildiği bu anlayış, esas itibarıyla merkezine insanı alan; ancak insan dışındaki tüm canlılara merhamet ve sevgi ile yaklaşan bir eğilimdir. Bu eğilim mistik bir hikmet ve öğreti olarak hayatın dışında bir ideal olarak kalmamış; aksine Anadolu'da hayatın esası olarak

görülmüştür. Bu nedenle üretilen edebiyatın her çeşidinde kendine yer bulmuştur. İnsanın ahsen-i takvim üzere yaratıldığını haber veren kutsal metinlerden beşerî çizgideki nazariyelere kadar insanı merkeze alan bu eğilim hiç değişmemiştir: Yıllar önce Şeyh Galip'in ifade ettiği insan, aynı anlam evreniyle ve sadece yaşanan çağın geçerli kelimeleriyle Âşık Bîrfânî'nin şiirinde yeniden tekerrür etmiştir.

İnsanoğlu yeryüzünde
Senden yüce varlık var mı
Her mana senin özünde
Senden yüce varlık var mı
(Kavruk, s. 75)

Anlaşıldığı kadarıyla Mevlana'nın, Yunus'un, Şeyh Galip'in ve elbette sonraki ariflerin avuç tutup suyunu yudumladığı, hiç kurumayacak şekilde kaynağını muhkem kıldığı sevgi, insan ve hayat yönelimli bu anlayış onun da hayat ve tabiat tasavvurunu etkilemiştir. Özlemin, sevginin ve barışın şahıs alegorisi üzerinden işlendiği Nasihat şiiri bunu örneklemektedir:

Adınıza bakın beni okuyun
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.
Kanı kanla değil su ile yuyun
Kızım Özlem, Sevgi, evladım Barış.
(Kavruk, s. 316)

Bîrfânî, şiirlerinde halk edebiyatı geleneğinin önemli metaforlarına, sembol ve imajlarına sıklıkla yer verir. Birçok şiirinde aşk kavramı, Leyla Mecnun, Kerem, Aslı gibi bilinen motifler etrafında işlenir. Hatta bu metaforlar, bazen geleneksel şiirin zirve mısralarını açıkça çağrıştıran kavramlarla birlikte geçer:

Leyla benim Mecnun benim
Böyle iniler bedenim
Beni bende var edenim
Bendesin bensin sevdiğim
(Kavruk, s. 159)

Bîrfânî; poetik ilkeler ışığında, halk edebiyatının sınırlarını aşacak şekilde şiir ve şairi ele aldığı bir yazısında (Dost Dost Diye Diye, Malatya Çağrışım, 17 Mayıs 2001) şiiri ustasının varlığı, yaşantısı ve ömrü olarak görür. Ona göre şiir dışı vuran içtir. Şiir evrenseldir, müzikaldir. Şair bir bahçıvana benzer; gücüne göre gül üretir. Gülün rengi, kokusu, gizemi, alımı, alıcı bulması, ömrü bahçıvanın elindedir. Şair şiire, şiir şaire ömür verir. Şiir, şairin ürünü, şair şiirin yarımıdır. Şiirlerimiz bu ülkenin Fırat'ı ve Kızılırmak'ıdır. Türkülerimizin özü halk şiiridir. O, tadı şiir olmak kaydıyla her türlü şiiri beğenir.

Halk şiirini dar kalıplar (ölçü gibi) içerdiğini ve imgelerin tam olarak yerine oturtulmadığını, bu şiirin artık eskilerde kaldığını savunarak eleştirenlere Âşık Bîrfânî karşı çıkar. Bu düşüncede olanları emeksiz ve tersiz şiir üretme derdine düşenler olarak görür. Serbest şiirin de geleneksel şiir kadar kolaylık ve güçlüklerle sahip olduğunu belirten şair, bazı serbest şiirlerin asırları aşacak nitelikte olduğunu söyler. Çünkü bu şiirler ustasının kaleminden yani alından, yani yüreğinden damlamış şiirlerdir. Ona göre büyük şairlerin hiçbiri halk şiirine kulaklarını tıkamamışlardır.

Bîrfânî, şiiri akıl ve ruh taşıyan bir duygu olarak tanımlar. Bazen düşündüren, bazen gönül gönül gezdiren bir duygu... Diğer adına yürek der. Ona göre şiirin başka bir adı da sevdadır. Şairi içinde bulunulan çevrenin gözü, kulağı, dili addeder. Kendi zamanlarında anlaşılmayanların ödedikleri bedeller ağırdır. Çoğunun düşünce ve eylemleri alışılmışın dışındadır. Horlanır, zindana atılır, asılır, kesilir, derileri yüzülür, yakılırlar; ancak ölmezler (Dost Dost Diye Diye, Yeni Güneş, 28 Ocak 2002).

Bîrfânî, âşıklık geleneği içinde zirve olmuş şahsiyetleri iyi okuyup anlamak gerektiğini belirtir. Bunu, şiirin gelişimi için bir merhale olarak görür. Şiirsel üretimde ise özgünlüğün önemli olduğunu, kendimiz gibi yazmamız gerektiğini belirtir.

Halk şiirine sırtımızı dönersek bülbülü öldürür, gülü soldururuz diyen Birfâni, Hekimhan yöresinin söz varlığı içinde bulunan ve kullanılan kelimeleri bilinçli bir şekilde şiire taşır. “Keyveni, çir, çingı, erilmek, sınık, hingilemek” gibi yöresel kelimeleri pek çok şiirinde görmek mümkündür. O, bu dile biraz da ayrıcalık atfederek Hekimhan dili der. Diğer yandan Türkçe asıllı kelimeler kullanmaya da özen gösterir. Açık ve anlaşılır bir dil tercih eden şairin söz varlığı zengin ve çeşitlidir:

Tadı kalmadıysa ocak başının
Keyvenisi çoksa düğün aşının
Resmi bile yoksa kızlar kuşunun
Niye gelem gardaş neden geleyim
(Kavruk, s. 177)

Genel olarak halk şiirinin standart ölçülerine uygun bir dil kullanan Birfâni, bilindik kelime ve kavramları yeni imajlar ve formlar etrafında yeniden üretme denemeleri de yapar. Örneğin gönül dünyası için aşk yurdu, sevda şehri, sev yurdu ifadesini; canı gönülden veya aşkla bakış için gör aşkı kavramlarını kullanır. Onun kendine has kelime ve kavram oluşturma çabasında aslında bir üslup kaygısı ya da bir üslup oluşturma derdi vardır. Kendimiz gibi söylemeliyiz derken de bu söyleyiş kaygısına vurgu yapar:

Birfâni’yim huya düştüm
Damla idim suya düştüm
Sev yurduna yaya düştüm
Sendedir dost; dost sendedir
(Kavruk, s. 287)

Birfâni’nin bazı şiirlerinde işlenen temaya uygun düşecek şekilde epigrafik girişler yapıldığı görülür. Başlığın hemen altında bulunan bu bölümlerde anlam daha derindir. Konuyu derleyip toparlama vazife de gören epigrafiler duygu ve düşüncenin damıtılmış, arıtılmış özü gibidir. Başka bir ifadeyle bu şiirsel epigrafiler sözün özünü vermeye yöneliktir:

Her can Birfâni’den bir şiir okur
Kimi duyar kimi duymak istemez
(Kavruk, s. 105)

Şiirlerindeki dörtlük sayısı uzun değildir. Bazı şiirleri istisna tutulursa -örneğin Emmioğluna yazdığı Mektup şiiri gibi- üç ila beş dörtlükten oluşan şiirler yazmıştır. Tek dörtlükten oluşan şiirlerinde ise felsefi bir derinlik, hikemi bir üslup sezilir:

Hafta günde yıl ayda
Anlatamam ne fayda
Söz söylemek kolay da
Kolay zorun altında
(Kavruk, s. 10)

Şiirlerinde hece ölçüsü dışında bir ölçü kullanmamıştır. Bu tercihte, diğer ölçü türlerine karşı ilkesel bir karşı çıkış yoktur. Çünkü serbest yazılan şiirlerin iyi olanlarını beğendiğini ifade eder. Hecenin daha ziyade 8’li ve 11’li kalıplarını tercih etmiştir. Kafiye konusunda başarılı olan Birfâni, birçok söz sanatını şiirlerinde ustalıkla kullanmıştır.

Malatyalı Âşık Birfâni’nin Kimliği

Âşık Birfâni, 1 Nisan 1950 yılında Hekimhan’a bağlı Güzelyurt kasabasında şairlik ve ozanlık geleneğinin canlı olduğu bir çevrede dünyaya geldi. Selvi ve Hasan Hüseyin Özer’in en küçük çocukları olan Âşık Birfâni’nin gerçek ismi Metin Özer’dir.

Anadolu’da, 1950’li yılların kasaba koşullarında hayatla tanışan Âşık Birfâni, toprağa ve emeğe dayalı gelirle hayatını sürdüren bir kasabada büyümüştür. İnsan ilişkilerinin ve gündelik alışkanlıkların

birbirine benzer olduğu o yılların küçük kasabalarında, eğitim, sağlık, ulaşım gibi temel hizmetlere ulaşmak kolay değildir. Bu nedenle Âşık Birfâni'nin çocukluğu içe kapalı, eğitim seviyesi bakımından genellikle okuryazar olmayan -anne ve babası da dâhil- bir ortamda geçmiştir. Ancak bu kapalı yapı, uzun yıllar boyunca tecrübe edilip biriktirilen ve aktarılan yöresel mirasın içselleştirilmesini kolaylaştırmış, böylece dış etkilere nispeten kapalı olan hazır ve verili toplumsal doku ozanlık geleneğinin saz ve sözü içinde yaşamaya devam etme imkânı bulmuştur. Böylece âşıklık geleneği de nesiller boyunca yaşamaya devam etmiştir.

Birfâni'nin babası Hasan Hüseyin Özer, alın teri dökerek hayatını kazanan biridir. Geçim derdi onun gurbetle tanışmasına sebep olmuş; gurbetin, insanın ruh ve ahlak dünyasını terbiye eden sürecini yaşamasını sağlamıştır. Dolayısıyla babası dünyayı ve hayatı iyi kavramıştır. Aynı zamanda ozanlık geleneğinin Orta Anadolu'daki velut merkezlerinden biri olan Hekimhan'daki âşıklık iklimden beslenmiştir. Güzel bir sese sahip olan Hasan Hüseyin Özer, usta malı sayılabilecek türkülerini doğaçlama söyleyebilmektedir. Onun bu yeteneği, Âşık Birfâni'nin ve yine kendisi gibi âşık olan ağabeyi Âşık Mutsuz'un (Yılmaz Özer) kökleri çok eskiye uzanan âşıklıkla tanışmasına uygun ortam hazırlamıştır.

Hekimhan'da, yedi yaşındayken ilkökula başlayan Âşık Birfâni, geçirdiği hastalık nedeniyle okulunu bir yıl geç tamamlayabilmiştir. Sakarya İlkokulu'ndan mezun olduktan sonra Hekimhan Ortaokulu'na 1962 yılında kaydolmuştur. Okul yıllarında sanatsal yönleri öne çıkan resim, müzik ve edebiyat gibi derslerde daha başarılı olmuştur. Burada okurken hem harçlığını çıkarmak hem de aile bütçesine katkıda bulunmak için gündüzleri çalışmak zorunda kalmış; akşamları ise yatılı okul sınavlarına hazırlanmıştır. Nihayet 1968-1969 eğitim öğretim yılında Sivas Merkez Yatılı Öğretmen Okulu'na girmeyi başaran Birfâni, 1971 yılının haziran ayında okuldan mezun olmuştur. Sivas yılları, başka bir deyişle Yatılı Öğretmen Okulu yılları onun için zor geçen yıllardır. Çünkü kendisi gibi âşık olan kardeşi Yılmaz Özer Sivas Cezaevi'nde tutukludur.

Birfâni, Sivas Öğretmen Okulu'ndan mezun olduktan kısa bir süre sonra ilk görev yeri olan Muş'un Korkut ilçesinin Tan Köyü'nde öğretmenliğe başlamıştır. Burada iki yıl kaldıktan sonra Malatya'nın çeşitli kasaba ve köylerinde öğretmenlik yapmaya devam etmiştir. Sonraki yıllarda Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi ön lisans diploması almıştır. Öğretmenlik yaptığı yıllarda sıklıkla hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılmış, resim ve iş teknik branşlarında da öğretmenlik yapmıştır. Onun çok çalışkan ve verimli bir meslek hayatı olmuştur (Gülseren, 2000). 1998 yılında emekli olan ve Malatya Merkez'de ikamet eden Âşık Birfâni evli ve üç çocuk babasıdır.

Yöntem

Bu araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile tasarlanmıştır. Bu modelde amaç, belirli bir duruma ilişkin derinlemesine araştırma yaparak elde edilen bulgulardan hareketle birtakım sonuçlara ulaşmaktır. Bir duruma ilişkin değişkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Verilerin Toplanması

Çalışmanın verileri Hasan Kavruk tarafından hazırlanan ancak henüz kitap olarak yayımlanmayan Âşık Birfâni şiirlerinden elde edilmiştir. Şiirler iki araştırmacı tarafından incelenmiş, elde edilen veriler tasnif edilerek yorumlanmıştır. İki araştırmacının elde ettiği veriler karşılaştırılarak görüş birliğine gidilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, belirli kurallar kapsamında yapılan kodlamalarla bir metnin ya da içeriğin sistematik bir şekilde daha küçük kategorilerle özetlenmesi olarak ifade edilir (Büyüköztürk vd., 2016).

Bulgular

Bu bölümde Âşık Birfâni'nin şiirlerinde yer alan konular tematik olarak sınıflandırılarak incelenmiştir. Âşık Birfâni şiirlerinde konu bakımından ayırım yapmadığını, yazdığı her konuda aşk ve sevgiyi dile getirdiğini belirtir. Hata bu yüzden tüm şiirlerine aşk şiirleri demeyi uygun bulur. (Birfani, Yeni Haber, 3 Mart 2001). Ancak onun gelenek kalıpları içinde ürettiği şiirlerini içerik analiziyle tasnif etmek mümkündür. Ana hatlarıyla Birfâni'nin şiiri şu başlıklar altında sınıflandırılabilir:

1. Birfâni'nin İç Sesi Olan Şiirler

Birfâni birçok şiirinde bir ozan olarak kaynağını kendi iç sesinden alan mısralar yazmış, kendi duyuş ve düşünüş tarzını betimlemiştir. Yaşlanmak, giderek tükenmek, kendini önemsiz görmek, kendi benliğinden geçmek, çile çekmek, kendini sorgulamak; nefsin kötülükleri, fitrat ve mizacı; ruhsal yolculuk, çocukluk günleri, yaşama hevesi, dünyanın geçiciliği gibi temalar şairin iç sesi olarak bu tarz şiirlerde varlık bulur. Bu şiirlere ben şiiri de denilebilir. Birfâni'nin yaşama arzusunu dile getiren Ömür İsterim şiiri bu tarz şiirlerin karakteristik özelliklerini taşır:

Yüce Rabbim demelerim bitmedi
Bir şiirlik ömür daha isterim
Dert dökmeye az zamanım yetmedi
Bir şiirlik ömür daha isterim
(Kavruk, s. 174)

Birfâni'nin şiirindeki iç ses; kendisiyle hasbihal etme, halleşme, bazen kendi nefesine ait yanlışları düzeltme şeklinde bir üslupla ortaya çıkar. Esasen âşıklık geleneği içinde hep var olagelen bu üslup, söylenmek istenenin kabul edilebilir kılınması ve daha yumuşak bir tonda dile getirilmesi amacıyla şairin metaforik olarak kendi benini kullanması esasına dayanır. Şair kendine söylerken, aslında başkasına da söyler. Bu anlatım, modern çağın önem atfederek adına ben dili ya da empati dili dedikleri iletişimsel yaklaşımdan başka bir şey değildir. Ben dili denilen bu dilde, olumsuzlayıcı ve buyurucu üsluptan kaçınma vardır. Kullanılan dil, yargılayıcı değildir. Aksine kusurlar olabilecek en hafif perdeden, benlik duygusunu ya da saygısını zedeledikten dile getirilir:

Birfâni sert yolda nice koşarsın
Mürşidin olmadan yol mu aşarsın
Sıyrıлма özünden haksız düşersin
Hakikati Hakk'ın yerinde ara
(Kavruk, s. 26)

Onun iç sesi denilen şiirlerinde, alıcısı veya dinleyicisi yine kendisi olan, şiir diliyle iç monolog biçiminde oluşturulmuş bir anlatım vardır. Anlatan da dinleyen de kendisidir. Anlatan şairin dili hikemi, dinleyen şairin gönlü veya ruh dünyası yaralı ve eksiklidir. Eksiklik, çoğu zaman nefsanî arzuların galebe çalmasıyla ortaya çıkar. Bu durumu bertaraf etmek için söyleyen ile dinleyen arasında mürit ile mürşidinkine benzer bir münasebet söz konusudur. Münasebet dengesi elbette doğru, iyi, hikmetli olandan yanadır. Gönlü ve dili pişmiş olan, heybesinde ne varsa ötekine aktarır. Söyleyen; dinleyen istikametini doğruya, yolunu menzile ulaştırma gayretindedir:

Tut sözünü deme peşin
Dönüşü var her gidişin
Ya oku ya derin düşün
Ya bir gönül tavaf eyle
(Kavruk, s. 46)

2. Sevda Şiirleri

Âşık Birfâni şiirinin ana damarı aşka, sevgiye ve sevdaya dayanır. Onun tüm şiirlerine aşk şiiri demesi, hayat ve tabiat tasavvurunun temelinde aşkı yerleşirmesindedir. Evrende gördüğü her şeyde sevgiyi gören şair, yaradan ile insanı sevgide bütünleştirir. Sevgi, tüm varlıkları kuşatan, her varlıkta farklı renkte beliren bir saflık ve iyilik halidir. Birfâni'de, yaratan ve yaratılan (insan) aşkla birlikte

anılır. Huzur ve sükûnet, barış, dostluk, hoşgörü, sevgi özgürlük, demokrasi, doğa gibi kök değerler hep aşk ve sevgide buluşur. İşte bu nedenle tüm şiirleri aşk şemsiyesi altında bir araya gelir:

Kendimi bildim bileli
Yanarım bir aşk elinden
Gezerim dertli çileli
Yanarım bir aşk elinden

(Kavruk, s. 26)

Onun şiirinde sadece sevgi ve aşk kelimeleri yaklaşık yedi yüz kez tekrarlanmaktadır. Aşk onda yaratılışın esası, insanın mayası ve özüdür. O, sevgiye yaslanmış, aşka boyanmıştır. Aşk atına binmiş, aşk solmuştur. Aşk yurdunda otağını kurmuş; aşka esir olmuştur. Aşk ile açmış, aşkla solmuştur. Ona göre aşksız baş gövdeye yüküdür. Aşk ölümsüzlüğü tatmaktır:

Esrarlı bir yol tutmak ölümsüzlüğü tatmak
Aşk yaşayıp yaşatmak yaşayan yaşatandır
Yeşermektir solmaktır yaşamaktır ölmektir
Canda canan bulmaktır yâr elinden fermanıdır

(Kavruk, s. 284)

En esaslı aşk yaradan aşkıdır. Bu, öyle bir aşk ki insanı yola düşürür, sadece insanı değil yolu bile yola düşürür:

Yolcular yola düştü,
İzleri yola düştü.
Yaratanın aşkıyla
Yol bile yola düştü!

(Kavruk, s. 390)

Birfâni'ye göre aşk umuda çağrı, sevenin bağıdır. Hem yara hem dermandır. Onun tadını alan ondan asla vazgeçmez; her şeyde onu arar. İstese de muhabbet ehlini başka yerde aramaz. Bir defa içildi mi gönül hep onu ister. Aşk, insanın aklını başından alan, yüreğine ateş salan ve nihayet kendisini esir eden bir yüce duygudur:

Seni bende var etmişim
Özüm ile bir etmişim
Sonsuz misafir etmişim
Gönlümdeki köşke güzel

(Kavruk, s. 128)

Aşk kavramını kozmik boyutuyla da ele alan şair atmosferik karışımları bile aşkın tesirine bağlar. Atom şiirinde örülen tedariler, dinleyene Mevlevi ritüellerinde de görülen ve dünyanın dönüşü ile aşk arasında kurulan bağı hatırlatır. Atom şiirinde modern fiziğin kavramları aşkla birleşir ve aşk kavramı da bilimle irfanın kesişim noktası olur:

Güneşler de dönmeli bir gerçeğin aşkıyla
Öyleyse tüm Kâinat dönüyor bir coşkuyla
Şu aşka bak ki canım hidrojenle oksijen
Sevişince su olmuş hadi gel de ayır sen

(Kavruk, s. 299)

Birfâni, aşk ilinde okuyup yazmak gerektiğine, aşk lisanının gafili de düşündürebileceğine inanır. Ona göre aşk ile doğrulup aşk ile yatmak gerekir. Ondaki aşk yüreğe konulan koskoca bir volkan, sevgi okyanusu, sınırsız bir ummandır:

Aşk karşıya duyulan yüce kutsal sayılan
Aşk yüreğe koyulan koskoca bir volkandır
Kavuşma arzusudur tutkunun tutkusudur
Sevgi okyanusudur sınırsız bir ummandır

(Kavruk, s. 284)

O, “bir fâni”ye duyulan aşkı gerçek aşk olarak görmez. Bu nedenle geçici ve mecazi olan aşkı küçümser. “Birfâni’nin” “bir fâniye” aşkından da aşk mı olurmuş der.

3. Didaktik Şiirler

Birfâni’nin yüksek perdeden dile getirdiği kimi şiirlerinde görmüş geçirmiş bir bilge edası vardır. Muhteva bakımından didaktik özellikler taşıyan şiirleri bilgi vermekten çok yol göstericidir. Böyle bir vazife üstelenen şiirlerdeki ton, dinleyen veya okuyanın kafasına vurur gibi bir öğüt verme tonu değildir. En sert dizelerde bile bir naiflik hali sezilir:

Gönül sana nasihatim şu benim
İnsan ol insandan uzakta durma
Kendine saygıyı ön plânda tut
Nefsi hor gör onu bunu hor görme
(Kavruk, s. 50)

Onun öğretici şiirleri dinleyeni sarsıp kendine getirmeye yönelik ikazlar taşır. Verilen nasihatler, pragmatik bir söylem eşliğinde şiir biçimli hikmetlere dönüşür. Çünkü hikemi deyişin temelinde nasihat vardır. Amaç dinleyeni doğruya, iyiye, kurtuluşa götürecektir bir reçete yazmaktır. Bu bakımdan nasihat içerikli şiirleri okur açısından irşat hüviyetindedir. Esasen nasihat verici bu şiirlerin arka planında bir dünya görüşünün veya bir hayat duruşunun yattığı da söylenebilir:

Gönül hanesi naziktir
Usul yürü yol incitme
Bülbülü kovma yazıktır
Çiçek ezme gül incitme

Birfâni söyler özünden
Kendi hatası yüzünden
Düşersin dostun gözünden
Kalp kırıp gönül incitme
(Kavruk, s. 51)

Birfâni bazen de didaktizm içerikli şiirlerinde dünya hayatını ve insanın kendi farkında olmadığı için düştüğü tutarsız hallerini tasvir eder. Yapılan tasvir, bir eleştiriden çok doğruya yöneltme amacını taşır:

Vermeden ellere öğüt
Önce sen kendini eğit
Sevgi topla sevgi dağıt
Gönül olmak istiyorsan
(Kavruk, s. 209)

Şair kimi zaman görünen söyleyişin arkasındaki hakikati tariz edasında dile getirir. Bu tarz şiirlerde -nadir olsa da- Birfâni’deki yumuşaklık sivri ve acıtıcı bir ses olur. Ters Öğüt şiiri buna güzel bir örnektir:

Doğru yürüyenin peşinden gitme
İyilik yapana iyilik etme
Bir garip düşerse elinden tutma
Bir tekme de sen vur yerle bir olsun

Şahitlik yaparken şeytani söyle
Yetimi sızlat, yoksulu payla
Girdiğin bahçeyi tarumar eyle
Güller per perişan bülbül zar olsun

(Kavruk, s. 242)

4. Şikâyet ve Sitem Şiirleri

Geleneksel şiirin her formunda sıklıkla karşılaşılan ve bir çeşit kendi kendisiyle dertleşme havası taşıyan şiirler şikâyet ve sitem başlığı altında toplanabilir. Çünkü felekten kadere, kötü talihten değer bilmezliğe kadar uzanan geniş bir yelpazedeki bu şiirler özü itibarıyla bir memnuniyetsizliği ifade eder. Birfâni'nin şiir atlası içinde önemli bir yer tutan şikâyet ve sitem şiirleri gönülle yapılan bir hasbihal kıvamındadır. Zamanın öğütücü tazyiki altında kalan gönül, geçen zamandan ve fânilikten şikâyet eder:

Arı oldu amma bal alamadan
Dostum bahçesinden gül alamadan
Arpa boyu bile yol alamadan
Şu yalan dünyadan Birfâni geçti
(Kavruk, s. 114)

Geleneksel şiirin tamamında şikâyet ve sitem etme şairlik fitratının bir gereğidir. Çünkü âşık ve şair her daim ıstırap, özlem çeker. Geleneksel anlayışta şair olmak, biraz da hayat ve tabiat karşısında mustarip olmak demektir. Onu söyleten, dertleridir. Âşık gibi, şair gibi yüreği derin kişilerde huzurlu bir hal görmek olağan bir durum değildir. Bu nedenle hem divan hem de halk şiirinin farklı formlarında sıklıkla şikâyet ve sitem mısralarıyla karşılaşmak mümkündür:

Birfâni'yim gayri giydim karalar
Söndü aşk evimde yanan çırallar
Bu dert beni iflah etmez yaralar
Kıscak ömrümü çürüttü gitti
(Kavruk, s. 114)

Geleneksel şiirde bahsedilen şikâyet ve sitem bir lanet hali değildir. Aksine aşğın ruh dünyasında bazen öyle alışkanlık yaratır ki şikâyet edilen hal, aslında arzu edilen bir hale dönüşür. Bu nedenle şikâyet dilinde bir kabalık ortaya çıkmaz. Sadece halin tasviri yapılır. Âşıktaki bu durum, aslında “ne onunla ne onsuz” denilebilecek bir Araf halidir:

Birfâni'yim ömrüm kısa
Aşk bedende ulu yasa
Derdim güzel dert olmasa
Güzel güzel söyler miyim
(Kavruk, s. 181)

5. Sosyal Şiirler

Halk şiiri geleneği içinde toplumsal aksaklıkların vurucu biçimde dile getirildiği şiirler hemen her devirde sevilmiş ve hafızalara nakşedilmiştir. Toplumsal düzeyde infial yaratan, bir tür çürümüşlüğü sembolize eden sosyal hastalıklar geçmişten beri halk şairlerinin şiirlerine konu olmuştur. Âşık Birfâni'de bu tür şiirler yoğun değildir. Ancak ekmek derdine düşen insanların yoksulluğunu, milletin malına göz dikenleri, hırsızları, emeğinin karşılığını alamayanları işlediği sosyal dokulu şiirleri vardır. Yaktılar başlıklı şiirde emeksiz ve tersiz köşeyi dönenler şöyle anlatılır:

Sihirbaz çoğaldı bir sürü hırsız
Sayısız yüzsüz var sayısız arsız
Köşeyi döndüler emeksiz tersiz
Belimizi büktüler ha büktüler
(Kavruk, s. 274)

Toplumsal içerikli şiirleri elbette salt eleştirel şiirler değildir. Bazen bir televizyonda veya gazete sayfasında geçen kötü bir haber, deprem ya da sel gibi felaketler onun yüreğinin samimi sesiyle şiirleşir:

Acı haber aldığımız
Yine mi maden işçisi

Gelmez yola saldığımız
Yine mi maden işçisi
(Kavruk, s. 112)

Sosyal hayatın gündelik rutini içinde karşımıza çıkan trajik olayların anlatıldığı şiirlerin yanında, bazen de aile gibi toplum hayatında önemli yeri olan kavramların önemi ve işlevi şiirsel bir dille anlatılır:

Bir toplumun temel taşı aile
Aile olmadan olamaz toplum
Hem birlikteliğin başı aile
Yoksa bir araya gelemeyiz toplum
(Kavruk, s. 183)

Birfâni, belki de öğretmenliğin verdiği sorumluluk duygusuyla toplumu belli davranış kalıplarına yönlendirmek için de sosyal şiirler yazmıştır:

Turiste rehber olalım
Bunu vazife bilelim
Yüzüne dostça gülelim
Turist gördüğünü söyler
(Kavruk, s. 275)

6. Tasavvufî Şiirler

Âşık Birfâni insanı, aşkı, yaratıcı, faniliği tasavvufî çağrışım ve kavramlarla birlikte işlemiştir. Hatta onun şiirlerinde yer alan ve mutasavvıf şairlerin başvuru kavramları olarak bilinen kelime, deyim, sözlerde bazen sathi bazen de derinlemesine bir tasavvuf havası sezilir. Onun, aşkı ele alan hemen her şiirinde, aşk kavramının ilahi boyutu okur tarafından rahatlıkla sezilir:

Birfâni geldim
Birfâni oldum
Ölmeden öldüm
Ölüm merhaba
(Kavruk, s. 1)

Ona göre âşıklık, mayasını tasavvuftan alır. Tasavvuftaki nihai gaye olan yaratıcıyla bütünleşme ideali âşıklıkta da vardır. Onun şiirlerinde insan dünyaya bir yarenlik gibi gelen misafirdir. Can bedenini konuğudur. Beden denilen misafirhanedeki kalıcılık geçici bir durumdur ve geçirilecek süre bellidir:

Sözüm bana dönüktür özüm buna tanıktır
Can bedende konuktur anda belli yıl bite
Gün seğirte benime el sallayım inime
Gör kaçınıcı sinime sevenlerim gül ata
(Kavruk, s. 31)

Tasavvufî manada dünya tasavvurunun esasını oluşturan fanilik fikri Birfâni'ye mahlas olacak kadar yerleşiktir. Fani olan bir yerde rahatlık aramak beyhudedir. Bu nedenle dünya hayatı önemsiz görülür, insan da gelip geçen bir yolcu kabul edilir.

Hem tasavvufta hem de âşıklık geleneğinde insan sevgisi en önemli konulardan biridir. Sözü edilen yaklaşımlarda, yaratıcıdan izler taşıyan bir varlık olarak insan, varlık düzleminde erdemli olmanın ölçütüdür. Başka bir ifadeyle mutasavvıf ve âşık; insanı inanç, ırk, renk gibi bütün dünyevi bağlardan soyutlar ve ona mutlak bir saflık duygusuyla yaklaşır. Duyguda, düşüncede, görme biçiminde insan hep yaratıcıyla birlikte anılır. Bu yüzden insanın sırf insan olması yönü öne çıkarılarak ona büyük değer verilir. İster cahil ister âlim ister fakir ister zengin ister ham ister pişmiş olsun, her insana yaratıcının eseri gözüyle bakılır ve insan dünyevî kavramlar etrafında kategorize edilmez.

İnsan sevgisi; İslam düşüncesi içinde gelişip büyüyen tasavvufî anlayışın en önemli dayanaklarından biridir. Tasavvufî gözün gördüğü insan, Batı orijinli hümanizmin gördüğü insandan farklıdır. Hümanizmde insan yaratıcı ile olan bağıyla değerlendirmez; dünyevi tarafıyla ele alınır ve ona bir değer biçilirken, referans kaynağı yine dünyevî sınırları aşmayacak şekilde insanın kendisinde aranır. Yani insan, tavır ve fiiliyle iyi veya kötüdür. Onun ulvililiği veya süflililiği kendi elindedir. Bu açıdan bakıldığında tasavvufun veya aşığın insan evreni, Batı kaynaklı bir kavram olan hümanizma ile ayrışır. Âşıklık geleneği içinde sıkça terennüm edilen insan sevgisi ya da insanı yaratanla birlikte tasavvur etme fikri ise tasavvufî dilin ana damarıyla bütünleşir. Aynı anlam evreninde değişen tek şey kullanılan edebi araçlar, formlar ve türlerdir. Manzara hep aynıdır. Sadece o manzaranın tasvirini yapan göz ve onu hisseden gönül farklıdır.

Birfâni'de, başta insan olmak üzere, bazen de insanı aşacak şekilde yaratılan her şeyi teşmil eden bir sevgi söylemi görülür. İnsan sevgisini koşulsuz ve karşılıksız işlediği şiirlerinde, bu vadinin zirve şahsiyetlerinin bıraktığı zengin ve sarsılmaz miras gün ışığına yeniden çıkar. İnsan sevgisi damarlarda dolaşan kanda bile vardır:

Bütün insanlara kanımız kaynar
O da damardaki kandandır gülüm
(Kavruk, s. 31)

Onu şiirinde insan kavramı veya insanın halleri önemli bir yer tutar. İnsan evrendeki en yüce değer sayılmakta, sevgi kavramıyla birlikte ele alınmaktadır. Birçok şiirinde insan, yaratanın kimi vasıflarıyla mevsuf bir varlıktır. O, hikmet mecmuası gibidir. Âlemi okuması gerekirse kendisine bakması yeterlidir. Yaratılışın sırrı, hatta kâinatın kendisi onda saklıdır:

Bitiremem sayıp sayıp
Kâinat insanda kayıp
Bir yük noksan bir yük ayıp
Bir yük hayır şer insanda
(Kavruk, s. 6)

Aynı zamanda iyimserlik duygusu aşıl原因 bu şiirlerde insan gönlüne büyük önem atfedilmekte, âşıklığın belirgin alametlerinden olan gönül kazanmaya bir hayat tarzı olarak bakılmaktadır:

Gönül kazanmaktan başka
Kâr görmedim bu dünyada
(Kavruk, s. 4)

Tasavvufun kucaklayıcı ve kuşatıcı dili Birfâni'nin şiir dilinde karakteristik olarak görülür. İnsanları barışa, sevmeye, bir ve tanış olmaya çağırın bu dil, hoşgörüyü ve merhametli olmayı önerir; güzel olana yönelmeyi, insanca ve dostça kalmayı şiirsel bir ileti olarak işler:

Barışalım diller ile
Yedi yaban eller ile
Gül bağında güller ile
Gülüşelim gel sevdiğim
(Kavruk, s. 4)

7. Şahıs ve Mekân Şiirleri

Birfâni'nin şiirlerinde yer bulan şahıslar onun duygu ve düşünce dünyasında önemli etkiler bırakmış şahıslardır. Bunlar arasında Yunus Emre gibi bütün çağları aşan bilgeler vardır. Bazen âşıklar ve öğretmenler gibi bir meslek grubunu teşmil eden kişiler betimlenir. Gerçek hayatta tanıştığı, sevdiği, etkilendiği (Cansever, Fehmi Gür, Âşık Veli, Avşarı, Baba Naçarı, İkrarî, Sefil Selimî gibi) âşık dostlarına yazdığı şiirler de bulunmaktadır:

Kişi önce kendini
Bilmeli Yunuslayın
Bir Allah'ın aşkını

Almalı Yunuslayın

(Kavruk, s. 228)

Şahısların dile getirildiği şiirler, konu alınan şahsın, Birfâni'nin gözünden tasviri biçimindedir. Şiirsel biyografi şeklinde tanzim edilen şahıs şiirlerinin dışında, kimi şiirlerinde ismini zikrettiği kişiler ve akrabalar da vardır. Dostlarını, sevdiklerini şiirin coşkunun diliyle anlatan şairde derin bir samimiyet, vefa ve dostluk görülür. Fehmi Gür İçin ile Mahzunî'ye Ağıt şiirleri vefat eden iki dostun arkasından yakılan ağıt kadar samimidir:

Çağın Pir Sultanı küstü diyorlar
Küsmek yakışır mı sana Mahzunî
(Kavruk, s. 108)

Dört kapı kırk makam demiş ulaşmış
İkilik yurdundan caymış Fehmi Gür
(Kavruk, s. 307)

Birfâni, hayatının belli dönemlerini geçirdiği yerleri de şiirine konu edinmiştir. Malatya, Hekimhan, Sivas, Muş gibi hayat ve hatırat bakımından zihninde izler bırakan yerleri anlatan şiirleri bulunmaktadır:

Ne kadar özledim Muş ovasını
Ekinler diz boyu olmuştur şimdi
Kuşlar sevdalıdır Murat dalgalı
Her taraf laleyle dolmuştur şimdi
(Kavruk, s. 87)

8. Tabiat Şiirleri

Birfâni tabiat şiirlerinde romantik bir ruh hali içinde değildir. Bu şiirlerde estetik cereyanların tabiat anlayışına yaklaşan bir derin felsefe bulunmaz. Tabiat sevgisi onun yaratılana karşı duyduğu evrensel sevginin bir yansımasıdır. Onda daha ziyade çevreye karşı duyarlı bir yurttaş sorumluluğu görülür. Bunlar, çevreyi temiz tutmak, ağaç dikmek, dolayısıyla doğayı korumak amaçlı yazılmış, belli bir hedef kitleyi bilinçlendirme gayesi taşıyan şiirlerdir. Bu bakımdan doğanın bizlere bir emanet olduğunu, onu yarın çocuklarına kirletmeden ve tüketmeden bırakmamız gerektiğini söyler:

Kirletmeyin şu dünyayı
Çocuklar nefes almalı
Bitirmeyin hür doğayı
Çocuklara yer kalmalı
(Kavruk, s. 71)

9. Değişmeler, Lebdeğmezler, Desteler

Değişme, âşıklık geleneğinde karşılıklı şiir söylenmesidir. Atışma da denilir. Birfâni değişmeleri fazla değildir. Gürünlü Âşık Gülhanî, Cansever, Kul Bahri, Âşık Mutsuz ile değişleri vardır. Gürünlü Âşık Gülhanî ile değişmelerini karşılaşma başlığıyla şiirleştirmiştir. Bu karşılaşmalar iki dostun hatırlanması ve hasbihal etmesi şeklinde cereyan eder:

Âşık Birfâni-
Biliyorum adım adım
Çok dolaştın yer Gülhanî
Bende bir şey bulamadım
Sende neler var Gülhanî

Gürünlü Gülhanî-

İlahi bir ışık saçar
Gönül hanen nur Birfâni
Yarasa ışıktan kaçır
Onun gözü kör Birfâni

(Kavruk, s. 100)

Saz şairlerinin karşılaşmalarında genellikle atışma ya da taşlama biçiminde cereyan eden şiir icra edilir. Âşıklar ustalıklarını sergilemek için şiirlerinde dudak seslerini (b, f, m, p, v) kullanmazlar. Bu seslerin çıkarılmaması için iki dudak arasına bir iğne konulur. Böylece dudakların birbirine değmemesi esasına dayanan şiir söylenir. Birfâni'nin birkaç lebdeğmezi bulunmaktadır. Lebdeğmez şiirlerinde kural gereği Birfâni mahlasını kullanmaz. Onun yerine doğduğu kasaba olan Güzelyurtlu Âşık mahlasını kullanır:

Güzelyurtlu Âşık hâsilla çiği
Olgunlar alkışlar akli yetiği
Yitirdiğin yerde ara yitiği
Yoksa sen seni de yitireceksin

(Kavruk, s. 237)

Âşık Birfâni tek dörtlükten oluşan şiirlerine deste adını vermiştir. Toplam 28 desteden oluşan bu şiirler mâni tarzındadır. Her deste farklı konuların işlendiği altı dörtlükten oluşmaktadır. Destelerin uyak düzeni aaxa şeklindedir. Hecenin 7'li kalıbıyla yazılan destelerde bazen ilk dize doldurma dize görevi görür ve asıl anlam son iki dizeye bırakılır. Dörtlüklerin kendi içinde müstakil bir anlam bütünlüğü taşıdığı desteler de vardır:

Dilini
Dilini bil dilini,
Bırak cahil dilini!
Yuyup arıtmadıkça
Düşmanın bil dilini!

(Kavruk, s. 375)

Sonuç

Halk şiiri geleneği içinde yetişen ve bu teşrifatin kalıplarına yaslanan Birfâni'nin şiiri, duygu ve heyecan çizgisinden toplumsal duyarlılığa uzanan bir perspektife sahiptir. Onun hareket noktası Doğu'nun bilgelik mirası içinde güçlü biçimde vurgulanan ve adına biyofilya denilen yaşamseviciliktir. Birfâni, insanı âlemin seçkin bir varlığı olarak gören âlim ve ariflerin inşa ettiği kaynaktan beslenmeyi tercih etmiştir. İnsan sevgisi başta olmak üzere varlığın her çeşidine karşı derin bir sevgi duymuş, şiirlerinde hayat yönelimli bir anlayış çizgisini benimsemiştir.

Birfâni'nin ozanlık kimliğinin ve onun yansımaları olan şiirlerinin incelendiği bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Birfâni'nin şiirleri içerik bakımından incelendiğinde dokuz tematik kategori ortaya çıkmıştır. Birfâni'nin iç sesi olan şiirler, sevda şiirleri, didaktik şiirler, şikâyet ve sitem şiirleri, sosyal şiirler, tasavvufi şiirler, şahıs ve mekân şiirleri, tabiat şiirleri, deyişmeler, lebdeğmezler ve desteler bu kategorik sınıflamanın bileşenleridir.

İç sesi olan şiirlerde hayat ve tabiat tasavvurunu dile getirmiştir. Sevda şiirleri sanatının ana eksenini oluşturmaktadır. Didaktik şiirleri eleştiriden ziyade yol göstericidir. Geleneğin retoriklerinde önemli bir söylem olan şikâyet ve sitem onun şiirlerinde de yer bulmuştur. Sosyal içerikli şiirlerinde toplumsal aksaklıkları yansıtmıştır. Halk şiirinin önemli damarlarından biri olan tasavvufi anlayış Birfâni'nin sanatına karılmış mayalardan biridir. Onun duygu ve düşünce dünyasında önemli etkiler bırakmış şahıslar ve mekânlar da şiirin konusu olmuştur. Tabiat şiirlerinde dile getirdiği sevgi, onun yaratılana karşı duyduğu evrensel sevginin izidir. Fazla olmamakla birlikte deyişme, lebdeğmez türündeki şiirlere de ilgi duymuştur.

İster şiirde ister nesirde olsun, özgün bir üslup ancak özgün bir kişilikle ortaya çıkar. Sanatta esas olan konu değil, konunun işlenme biçimidir ki bu durum üslupla ilgilidir. Sanatçıyı biricik kılan da sanatına konu ettiği malzeme değil, el aldığı malzemeye verdiği şekil, ona kazandırdığı kimliktir. Üslup, konu gibi taklit edilemeyen, bütünüyle sanatçının mührünü taşıyan, asla başkalarınınkiyle birebir aynı olmayan parmak izi gibidir. Bu nedenle sanat eserinde asıl mesele konu değil, konunun anlatımıdır. Bu çıkarımlardan hareketle denilebilir ki genel olarak halk şiirinin standart ölçülerine uygun bir dil kullanan Birfâni, bilindik kelime ve kavramları yeni imajlar ve formlar etrafında yeniden üretme denemeleri yapmıştır. Halk edebiyatı geleneğinin bilinen metaforlarına yer vermekle birlikte varoluşunun, yaşam ve tabiat tasavvurunun yansımalarını diline aktarmıştır.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı / Contribution rate statement of researchers: Birinci yazar /First author % 50, İkinci yazar/Second author % 50

2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).

3. Araştırma etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer almaktadır.

Kaynakça

- Alptekin, A. B. & Sakaoğlu, S. (2008). *Türk saz şiiri antolojisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Artun, E. (2019). *Âşıklık geleneği ve âşık edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Birfani. (3 Mart 2001). *Yeni Haber*.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. A., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dost Diye Diye (17 Mayıs 2001). *Malatya Çağrışım*.
- Dost Diye Diye (28 Ocak 2002). *Yeni Güneş*.
- Gülseren, M. (20 Ekim 2000). Şair-ozan Metin Özer. *Arapgir Postası*.
- Hayat Bayram Olsa (25 Şubat 2002). *Güneş*.
- Kalkan, E. (1991). *XX. yüzyıl Türk halk şairleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2014). *Türk edebiyatı tarihi*. Alfa Yayınları: İstanbul.
- Özdemir, E. (2013). Aşık ve ozan kavramlarının günümüz Türkiye'sinde müzikal ve edebi yönden tanımlanması. *Akademik Bakış Dergisi*, (34), 1-17.
- Sarı Turnam. (2001). *Malatya Çağrışım*, Yıl 2, Sayı 11.
- Şair Gözüyle Şiir. (2001). *Malatya Çağrışım*, Yıl 2, Sayı 10.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Extended Abstract

The tradition of "Âşıklık" (minstrelsy) is a cultural practice that thrived predominantly in rural areas before urbanization, typically perpetuated through a master-apprentice relationship. In this tradition, also known as the "Ozanlık" (bardic) tradition, poetry is recited with the accompaniment of a saz (a stringed musical instrument) and follows a syllabic meter. The artists who sustain and continue this tradition are called "âşık." In this regard, the term "âşık" refers to a person who is as proficient in words as they are in music. An "âşık" is compelled to consider and produce both the verbal and melodic aspects of their art simultaneously; this process requires creativity, improvisation, and quick wit. Consequently, the âşık performs their art without separating the words from the music, or vice versa. This oral tradition of "âşıklık" represents a reflection of a cultural mosaic that has been sustained for centuries. In addition to serving as a mirror for the society they inhabit, the âşıks also act as carriers of memory by narrating the historical, psychological, and sociological structure of society and its past through their works.

This study aims to outline the artistic understanding, poetic world, and life and nature perception of Âşık Birfani, one of the contemporary folk poets, based on his poems and writings. Designed as a case study, a qualitative research method, the study's data was obtained from Âşık Birfani's poems, prepared by Hasan Kavruk but not yet published as a book. Content analysis was employed in analyzing the data gathered in the study.

Birfani's poetry, nurtured within the tradition of folk poetry and adhering to its forms, spans a perspective that ranges from emotional intensity to social awareness. His fundamental point of reference is biophilia, a profound love of life strongly emphasized within the wisdom heritage of the East. This perspective, which exalts humanity, essentially centers on the human being but also extends compassion and love to all living creatures. This inclination did not remain an ideal detached from life as a mystical wisdom or teaching; rather, it became a fundamental aspect of life in Anatolia and thus found a place in every genre of literature produced there. This human-centered tendency, rooted in sacred texts that proclaim humans as "the best of creation" and extending to secular theories, has remained unchanged: The human being, as articulated years ago by Sheikh Galip, is reiterated in Âşık Birfani's poetry with the same conceptual universe but expressed through the words of the present age. Birfani chose to draw from the source built by scholars and sages who view humanity as the most distinguished of all beings. He harbored a deep love for all forms of existence, particularly human beings, and embraced a life-oriented philosophy in his poetry.

In examining Birfani's identity as an ozan and the reflections of this identity in his poetry, this study reached the following conclusions. When analyzing the content of Birfani's poetry, nine thematic categories emerged. These categories include personal voice poems, love poems, didactic poems, complaint and lamentation poems, social poems, mystical poems, poems about persons and places, nature poems, verbal duels, tongue twisters (lebdeğmez), and group of poems (deste).

In the poems reflecting his inner voice, he expresses his perceptions of life and nature. As a minstrel, Birfani wrote verses drawing from his inner voice, depicting his own way of sensing and thinking. Themes such as aging, feeling diminished, seeing oneself as insignificant, transcending one's ego, enduring suffering, self-examination, the evils of the self, character and temperament, spiritual journey, childhood memories, zest for life, and the transience of the world are articulated as his inner voice in these poems. These could also be termed as "self-poems."

Love poems form the central axis of his art. The main vein of Âşık Birfani's poetry is rooted in love and affection. His description of all his poems as love poems stems from his placement of love at the core of his life and nature perceptions. The poet, who sees love in everything in the universe, unites the Creator and humanity in love.

In some of his high-toned poems, Birfani adopts the tone of a sage. His didactic poems, which carry didactic features in terms of content, are more about guidance than mere information.

The theme of complaint and reproach, an important discourse in traditional rhetoric, also finds a place in his poetry. Poems often encountered in traditional poetry that carry a tone of self-communion can be grouped under the title of complaint and reproach.

In his socially themed poems, Birfani reflects societal issues. His poetry does not solely concentrate on emotion and excitement. Birfani is a minstrel with strong social sensitivity. Social issues such as injustice, hunger, poverty, oppression, poor governance, hypocrisy, and tragic events, witnessed and expressed by some minstrels in the past, are also subjects of critique in Birfani's poetry. Of course, his socially themed poems are not merely critical. In addition to poems that describe tragic events encountered in the routine of social life, sometimes concepts that hold significant importance in social life, such as family, are poetically discussed.

The mystical understanding, which is one of the important streams of folk poetry, is one of the elements that have shaped Birfani's art. The idea of the transience of the world, which constitutes the essence of the mystical worldview, is so ingrained in Birfani that it even became his pen name (mahlas).

Individuals and places that have left significant impressions on his world of emotions and thoughts have also become subjects of his poetry.

The love expressed in his nature poems is a trace of his universal love for all creation. In his nature poems, Birfani is not in a romantic mood. These poems do not contain a deep philosophy that aligns with the understanding of nature in aesthetic movements. The love of nature is a reflection of his universal love for all creation. In him, there is more of a civic responsibility toward the environment. Although limited, he also showed interest in poetic dialogues and tongue twisters.